

NIEUWSBRIEF NO. 49

December 2013

Stichting
Werkgroep
Florakartering
Drenthe
www.wfdrenthe.nl

Voorzitter / Districtscoördinator
Ben Hoentjen
tel. 06-40363682 / 050-4061990
benhoentjen@kpnmail.nl

Secretariaat / DC teamlid
Els Heijman
tel. 06-10418115 / 050-4092836
BerElsHeijman@hetnet.nl

In deze Nieuwsbrief

blz

Van de redactie.....	1
1000-soortendag in het Nationaal Park Lauwersmeer	2
Vrijwilligers gevraagd voor onderhoud Laarmantuin.....	2
Gewoon en Loos blaasjeskruid in Oost-Drentse veenkoloniale waterschapsleidingen.....	4
Stengelloze sleutelbloem – voortgangsbericht 2013.....	7
Actieplan voor de Zwartblauwe rapunzel!	8
Het Nieuwe Strepen in 2013	10
Rode verrassing in het Reestdal	12
Bentepollen: bijzondere plantenvondsten in Drenthe in 2013	13
Verspreiding, veldherkenning en vegetatiekundige positie van Langstengelig fonteinkruid (<i>Potamogeton praelongus</i>) in Noord-Drenthe.....	20
Cursus: Digitaal inventariseren met smartphone of tablet	25
Grassen- en zeggencursus.....	26
Vrijwilligers gezocht voor karteren en monitoren van jonge Jeneverbessen	27
Laatste nieuws: Annie Vos FLORON Vrijwilliger van het Jaar 2013!	27
Bosgeelster op de Hondsrug	28
Excursies WFD in 2014.....	30
FLORONkampje Sellingen - 13, 14 en 15 juni 2014.	32
WFD medewerkersbijeenkomst	33

Van de redactie

Annie Vos, Els Heijman, en Ben Hoentjen

‘Ook 2013 is eigenlijk een bijzonder WFD-jaar’, schreven we in ons traditionele woordje vooraf in de vorige Nieuwsbrief, vanwege het eerste lustrum van onze medewerkersdag en de tiende verjaardag van www.wfdrenthe.nl. We konden op dat moment nog niet bevroeden, dat 2013 ook een andere, voor de WFD ingrijpende verrassing, in petto had: de aanstelling van Edwin Dijkhuis bij FLORON en dus zijn vertrek uit Drenthe....

Uiteraard gunt iedereen Edwin deze prachtige gelegenheid om van zijn passie zijn beroep te maken van harte, maar het betekent wel een flinke aderlating voor floristisch Drenthe. Enigszins van de schrik bekomen hebben Els en Ben besloten samen te proberen het gat te vullen, dat er door Edwin's vertrek viel. Maar ze zijn er zich van bewust dat ze bij de invulling van het FLORONcoördinatorschap voor Drenthe zijn tomeloze inzet, veldkennis en enthousiasme node zullen missen. Edwin, zeer bedankt voor al het werk dat je de afgelopen jaren voor de WFD hebt gedaan en heel veel succes en plezier bij FLORON.

Maar ook vanuit het verre Nijmegen heeft Edwin aan deze Nieuwsbrief toch verschillende bijdragen geleverd, deels ook al vanuit zijn nieuwe rol bij FLORON, blijkens zijn artikel over Het Nieuwe Strepen en over het beschermingsplan voor de Zwartblauwe rapunzel, helaas al tijdens een zorgenkindje van de Drentse flora. Ook schreef hij mee aan onze vaste rubriek Bentepollen.

Bert Lanjouw laat ons delen in zijn veldkennis en -ervaring bij het onderscheiden van Langstengelig fonteinkruid van enkele andere langbladige fonteinkruiden. Ook laat hij zien dat je in elk geval in de Veenkoloniën toch vooral niet klakkeloos Groot blaasjeskruid moet aanstrepen.

In 2013 is er ook weer van alles gebeurd rond het herstelplan van de Stengelloze sleutelbloem, werd er Rode ogentroost gevonden in het Reestdal en werden subsidieaanvragen gehonoreerd voor een aantal cursussen: 'grassen en zeggen' en 'leren digitaal inventariseren'. Hoe, wat en waar leest u in deze Nieuwsbrief, evenals oproepen voor medewerking aan het Jeneverbesproject en het onderhoud van de Laarmantuin, onderdeel van de Hortus in Haren. En natuurlijk ontbreken ons excursieprogramma en het programma van de WFD-medewerkersdag op 22 februari 2014 niet.

Met nog een aankondiging van een FLORONkamp in Sellingeren en enkele landelijke natuuractiviteiten plus nog een bijdrage over de Bosgeelster is het ook dit keer weer gelukt een goed gevulde, gevarieerde nieuwsbrief bij elkaar te sprokkelen. Met dank aan de schrijvers, aan de fotografen en aan Bert Blok voor de opmaak!

Mede namens het WFD-bestuur wensen we iedereen een voorspoedig en gezond 2014 toe en graag tot ziens in Zuidlaren op 22 februari op de 11e WFD-medewerkersdag!

1000-soortendag in het Nationaal Park Lauwersmeer

Annie Vos

Na twee jaar in het diepe zuiden zal de 1000-soortendag komend jaar worden gehouden in het hoge noorden. Het doel van deze dag is om een bepaald gebied in Nederland grondig te inventariseren op flora en fauna. Op uitnodiging van Staatsbosbeheer en in samenwerking met waarneming.nl en de andere PGO's zal in 2014 weer een, ongetwijfeld geslaagde, poging gedaan worden de 1000 soorten te halen, deze keer in Nationaal Park Lauwersmeer.

Deze dag zal plaatsvinden op 21 juni. Noteer dit vast in je agenda! Begin volgend jaar volgt uitgebreidere informatie over het programma van de dag o.a. via de EIS-website <http://www.eis-nederland.nl/> en Tentakel, de digitale nieuwsbrief van EIS-Nederland.

Vrijwilligers gevraagd voor onderhoud Laarmantuin

Richard Dijkstra (Hoofd onderhoud en collectiebeheerder Laarmantuin, Haren)

De Laarmantuin is een Ecologische tuin die onderdeel uitmaakt van de Hortus Botanicus Haren. De tuin bestaat onder andere uit een uitgebreid Arboretum en Pinetum met inheemse en uitheemse bomen uit de gematigde streken, met nadruk op de geografische gebieden Midden-Azië, China en Noord Amerika. Bijzonder is de rijke stinsenflora in het Arboretum. Ook het open deel van de Laarmantuin is uniek. Dit gebied bestaat uit verscheidene inheemse en zeldzame vegetatietypen, zoals vochtige heiden, blauwgrasland, kalkgrasland, voedselarme plas, etc. Sinds kort is de Laarmantuin als eerste Ecologische tuin onderdeel van de Nationale Plantencollectie. Hiermee heeft het unieke karakter van de Laarmantuin ook wetenschappelijke erkenning gekregen.

Het behoud en verdere ontwikkeling van de Laarmantuin brengt gespecialiseerd onderhoud met zich mee, dat handmatig en met veel geduld moet worden uitgevoerd. Het team dat in de Laarmantuin werkzaam is, is op zoek naar enthousiaste vrijwilligers met kennis van en gevoel voor wilde planten, die zich voor langere tijd willen inzetten voor het onderhouden van de tuin. Het gaat dan om één of meerdere dagen per week. Zij zullen intern worden opgeleid door de vaste medewerkers Daan Huizinga en Richard Dijkstra. Wil je jezelf opgeven of heb je liever eerst iets meer informatie, schroom dan niet om contact met ons op te nemen op onderstaand telefoonnummer of email adres. Natuurlijk kun je ook eerst even langskomen. We leiden je graag rond.

Telefoon: 06 43658965

Email: richarddijkstra@hortusharen.nl

Foto links: Vlozegge (*Carex pulicaris*) houdt net als Blonde zegge al geruime tijd in stand in het blauwgraslandje in de Laarmantuin (foto: Edwin van der Heijden) Foto boven: Open deel Laarmantuin, nog in 'winterkleed' door het zeer koude voorjaar, april 2013. (foto: Ben Hoentjen)

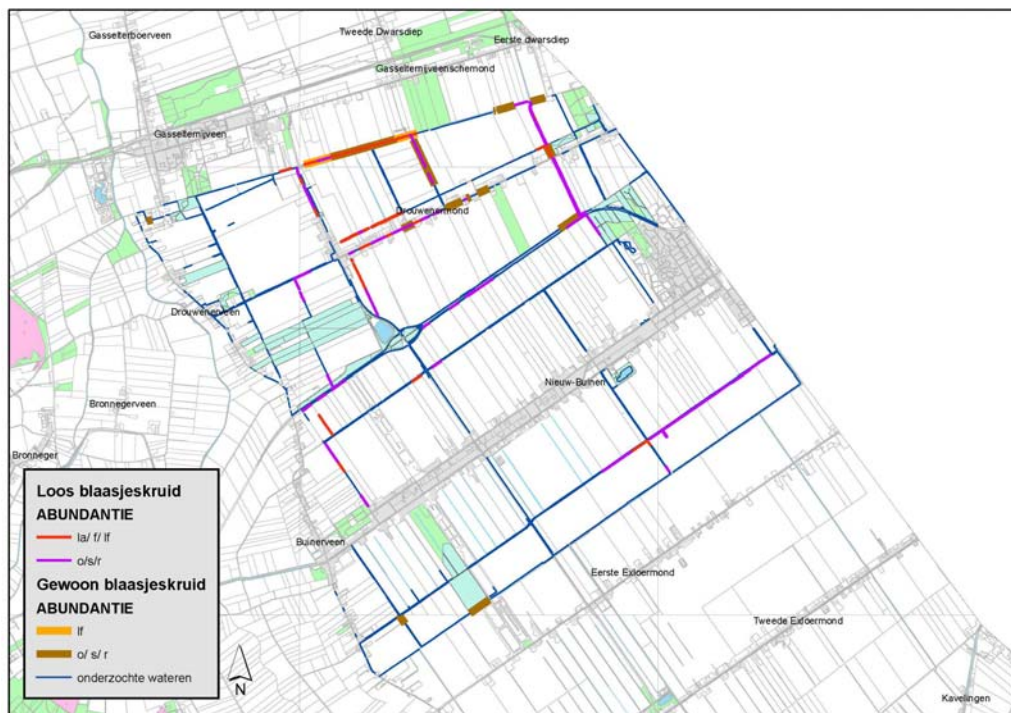

Uitbundige stinsenflora in het Arboretum van de Laarmantuin, met onder andere Holwortel en Bosanemoon. (Foto: Ben Hoentjen)

Gewoon en Loos blaasjeskruid in Oost-Drentse veenkoloniale waterschapsleidingen.

Bert Lanjouw

In 2012 zijn in het kader van het provinciale flora- en vegetatieonderzoek (Provincie Drenthe, 2008) de waterschapsleidingen tussen Gasselternijveenschemond en Eerste Exloërmond (gemeente Borger-Odoorn) gekarteerd. Daarbij is zowel Gewoon blaasjeskruid (*Utricularia vulgaris*) als Loos blaasjeskruid (*Utricularia australis*) aangetroffen (figuur 1). Uit dit kaartje blijkt dat in dit onderzoeksgebied Loos blaasjeskruid veruit het meest verbreid is. Gewoon blaasjeskruid is aangetroffen in de omgeving van Drouwenersmond, met name in de oost-west lopende leiding ten zuiden van Gasselternijveenschemond en in de leiding die daar haaks opstaat (van Eerste Dwarsdiep naar de provinciale weg N378). In deze twee leidingen groeien de beide soorten door elkaar. Daarnaast groeit Gewoon blaasjeskruid hier en daar ten zuiden van Buinerveen in de leidingen. Bij deze kartering werden de wijken niet bekeken (figuur 1).

Figuur 1: De verspreiding van Groot en Loos blaasjeskruid in waterschapsleidingen in Oost-Drenthe tussen Gasselternijveenschemond en Eerste Exloërmond (gegevens flora- en vegetatiekartering provincie Drenthe 2012). Abundantie (mate van voorkomen): a / la = (lokaal) abundant; f / lf = (lokaal) frequent; o = hier en daar; s = weinig; r = een enkel exemplaar

Lastig te onderscheiden

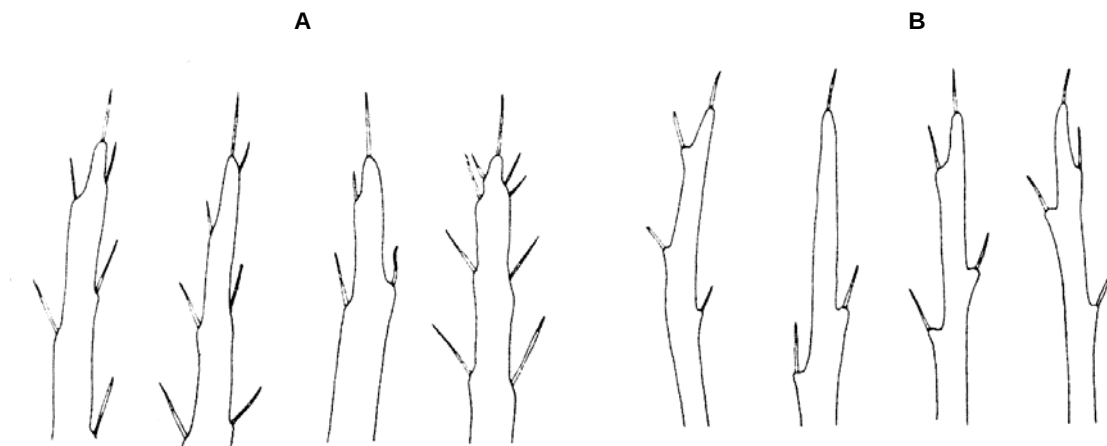
Determinatie van Gewoon en Loos blaasjeskruid is in noordoost Nederland lastig gebleken (Weeda e.a., 1985). De waarnemingen van Gewoon blaasjeskruid in de provincie Drenthe van vóór 1975 worden zowel in de Atlas van de Nederlandse flora 2 (Mennema e.a., 1985) als in de Nieuwe atlas van de Nederlandse Flora (Stichting FLORON, 2011) met een variant teken aangegeven, omdat het Loos blaasjeskruid zou kunnen betreffen. Het is onduidelijk waarom meldingen van na 1975 zonder twijfel zijn.

Ook in bloeiende toestand is het onderscheid tussen de twee soorten niet altijd eenvoudig (zie ook Weeda e.a., 1985). De bovenlip van Loos blaasjeskruid maakt een grotere (stompere) hoek met de welving van de onderlip dan bij Gewoon blaasjeskruid (scherpere hoek). De zijranden van de onderlip van Gewoon blaasjeskruid zijn teruggeslagen, terwijl ze bij Loos blaasjeskruid vrij vlak tot terug gebogen zijn. Deze verschillen tussen de bloemen van de beide taxa zijn echter gradueel en

daardoor, bij gebrek aan vergelijkingsmateriaal in het veld, moeilijk als doorslaggevend kenmerken te gebruiken.

Gemiddeld is Loos blaasjeskruid tenerder dan Gewoon blaasjeskruid, maar in relatief voedselrijke omstandigheden is er grote overlap. Fris lichtgroene, fijn verdeelde bladeren van in het water zwevend blaasjeskruid zijn vaak een goede indicatie voor Loos blaasjeskruid. In troebele en of ijzerrijke wateren (kwel) wordt de kleur echter al snel overheerst door donkere (grijze, bruine of rode) aanslag, waardoor dit kenmerk met voorzichtigheid moet worden gebruikt.

De bladslippen van Gewoon blaasjeskruid hebben aan weerszijden stomphoekige, zijwaarts gerichte tandjes (verhogingen) met een stekelhaar; bij Loos blaasjeskruid zijn de tandjes spits en omhoog (richting bladtop) gericht, eveneens met stekelhaar (Thor, 1979).

Figuur 2: Bladslippen van Gewoon blaasjeskruid (*Utricularia vulgaris*) (A) en van Loos blaasjeskruid (*Utricularia australis*) (B) (uit: Thor, 1979)

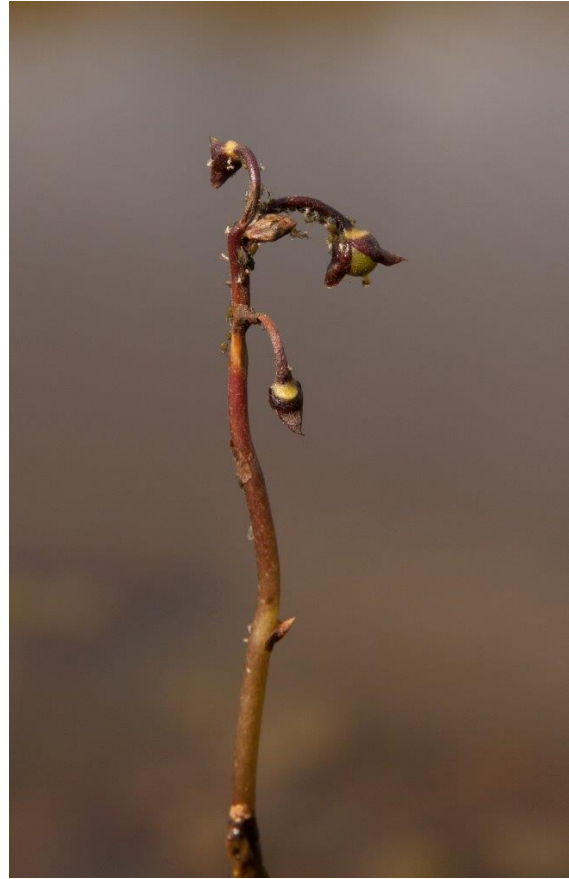
Dit kenmerk kan tijdens karteringen echter alleen af en toe ter ondersteuning worden gebruikt omdat het ondoenlijk is iedere plant met een loop te onderzoeken. Een microscopisch kenmerk, zoals de vierarmige haren in het vangblaasje, is in het veld geheel onbruikbaar.

Loos blaasjeskruid is waarschijnlijk een bastaard van Gewoon blaasjeskruid met een onbekend ander blaasjeskruid: er is nooit een plant met rijp zaad gevonden. Bij Gewoon blaasjeskruid kromt de vruchtsteel zich als een ouderwetse hanglantaarn of lampionnetje. Bij Loos blaasjeskruid blijft de bloemsteel na de bloei schuin omhoog staan.

Tijdens de kartering in 2012 is een combinatie van de bovenstaande determinatie-kenmerken gebruikt, al naar gelang de beschikbaarheid daarvan. Het ontbreken van vruchtvorming (schuin omhoog staande uitgebloeide bloemstelen) is tijdens de kartering sterk bepalend geweest. In al die gevallen is gekozen voor Loos blaasjeskruid. Bij niet bloeiende exemplaren is de determinatie bepaald door de wel bloeiende of uitgebloeide exemplaren in de omgeving, regelmatig ondersteund door onderzoek naar de tandjes op de bladslippen. Planten met vruchtzetting (lampionnetjes, dus Gewoon blaasjeskruid) zijn weinig waargenomen. Planten zonder vruchtzetting zijn vaak aangetroffen. In 2012 is in het onderzochte gebied ongeveer de helft van het aanwezige blaasjeskruid tot bloei gekomen.

Literatuur:

- Mennema, J., A.J. Quené-Boterbrood en C.L. Plate (red.) (1985): Atlas van de Nederlandse flora –Deel 2: Zeldzame en vrij zeldzame planten. Bohn, Scheltema en Holkema, Utrecht.
- Provincie Drenthe (2008): Handleiding Flora- en vegetatiekartering 2008. Afdeling Ruimtelijke ontwikkeling. Team Landschap en Natuur. Assen.
- Stichting FLORON (2011): Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Thor, G. (1979): *Utricularia* i Sverige, speciellt de förbisedda arterna *U. australis* och *U. ochroleuca* (*Utricularia* in Sweden, especially the overlooked species *U. australis* and *U. ochroleuca*). Svensk Bot. Tidskr. 73: 381-395. Stockholm.
- Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra en T. Westra (1985): Nederlandse oecologische flora; wilde planten en hun relaties 3 (p.248-250). Uitgave IVN i.s.m. VARA en VEWIN.

Loos blaasjeskruid met schuin omhoog stekende 'loze' bloemstelen (links) en het lampionnetje van Gewoon blaasjeskruid (rechts) (foto's: Bert Lanjouw)

Loos blaasjeskruid (*Utricularia australis*) zonder vruchtzetting in een waterschapsleiding in de oost Drentse Veenkoloniën in 2012 (foto: Bert Lanjouw)

Stengelloze sleutelbloem – voortgangsbericht 2013

Annie Vos en Sheila Luijten

In Nederland groeien alleen in het Drentsche Aa gebied nog zuiver wilde planten van de Stengelloze sleutelbloem. De vooruitzichten voor de Stengelloze sleutelbloem zijn met slechts drie groeiplaatsen niet bepaald rooskleurig. De populaties zijn klein, liggen ver uit elkaar en zijn daardoor zeer kwetsbaar. Sinds 2007, toen Eddy Weeda op de WFD-dag een lezing hield over de benarde positie van deze soort, is door verschillende organisaties uitgebreid onderzoek gedaan naar de levensvatbaarheid van de resterende populaties. In eerdere nieuwsbrieven (WFD 44/2008 & WFD 45/2009, WFD 48/2012) hebben we hiervan verslag gedaan. Om de Stengelloze sleutelbloem te kunnen behouden in het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa is de afgelopen jaren gewerkt aan een herstelplan. Dit herstelplan is inmiddels gestart en wordt uitgevoerd door de stichting Science4Nature (www.science4nature.nl), in samenwerking met de Werkgroep Florakartering Drenthe, Staatsbosbeheer en de Provincie Drenthe.

Jonge Stengelloze sleutelbloemen bij Anderen (foto: Sheila Luijten)

2013

In het voorjaar van 2013 was er veel media-aandacht voor de Stengelloze sleutelbloem, zoals de 'primula'-uitzending van Vara's Vroege Vogels TV begin april en een halve pagina primulanieuws in het 'Dagblad van het Noorden'. RTV-Drenthe gaf in het programma 'Roeg' ook aandacht aan de sleutelbloemen. Deze media-momenten hebben leuke reacties opgeleverd.

Het herstelplan is op dit moment nog in een testfase, waarin we de geschiktheid van oude groeiplekken en potentiële nieuwe locaties binnen het gebied volgen aan de hand van een kiemingsexperiment. De 11 herintroductielocaties zijn gekozen op basis van gedegen veldkennis van onder andere Hendrik Lanjouw. Deze plekken, zowel oude als nieuwe, bij Gasteren, Oudemolen, Anderen en Ekehaar hebben een verschillende biotoop: grasland (natter en meer licht), boomwallekes (droger en beschaduwde) en greppeltaluds in bosjes.

Op elke locatie zijn in augustus 2012 vijf proefvlakken uitgezet. De proefvlakken zijn vastgelegd met driehoeksmetingen, gefotografeerd en gemarkeerd met tentharingen op twee hoekpunten. Het

zaaien gebeurde met behulp van een houten raamwerk verdeeld in 16 vakjes. In ieder vakje zijn 8 zaden uitgezet, in totaal dus 128 per proefvlak.

Die tentharingen staken boven de grond uit, zodat we die gemakkelijk volgend jaar konden terugvinden, zo dachten we..... Maar het terugzoeken van de tentharingen bleek in 2013 toch lastiger dan voorzien. In de 'graslandlocaties' waren het misschien de koeien die sommige tentharingen te ver in de grond hadden getrapt, zodat we die met een metaaldetector moesten opsporen. In een andere locatie hadden paarden de tentharingen van één proefvlak 'verstopt'. Gelukkig hadden we de gegevens van de driehoeksmetingen en foto's bij ons, zodat alle proefvlakken toch nog terug te vinden waren.

De primulabrigade, bestaande uit medewerkers van Science4Nature, Staatsbosbeheer en WFD-vrijwilligers, heeft in 2013 tweemaal een kiemplantenmonitoring uitgevoerd. In mei 2013 zijn er meer kiemplanten geteld dan in oktober 2012. Op 17 mei 2013 stond de teller op 392 primulakiemplantjes (en 91 twijfelgevallen). Het gemiddelde kiemingspercentage van alle locaties te samen was 5,6%. Op 2 oktober 2013 zijn de proefvlakken opnieuw geïnventariseerd. Dit was een spannend moment, omdat het een erg warme en droge zomer was geweest. In totaal hebben we toen 159 primula-plantjes teruggevonden. Dit betekent een overleving van 40%. Verder hebben we geconstateerd dat bepaalde locaties betere resultaten opleveren dan andere. Kieming en vestiging van jonge planten lijkt met name succesvoller te zijn op de oude vindplaatsen dan op nieuwe plekken. Op 'n nogal steil talud van een greppel in een bosje waar de eerste auteur 'haar' raam had geplaatst waren in mei een paar kiemplanten opgekomen. Tot onze verbazing zagen we in oktober afdrucken van reeën in 'haar' proefvlak. Ze hadden kennelijk precies daar een oversteekplek gecreëerd en daar houden sleutelbloemen niet van! Deze informatie wordt meegenomen bij het vervolg van het herstelplan voor de Stengelloze sleutelbloem. De primulabrigade gaat, na testjaar 2013, overeenkomstig het herstelplan in het voorjaar van 2014 beginnen met de echte kruisingen in de kassen van de Universiteit van Amsterdam.

Actieplan voor de Zwartblauwe rapunzel!

Edwin Dijkhuis

De Zwartblauwe rapunzel behoort tot de botanische kroonjuwelen van het Drentsche Aa-gebied. Maar voor hoe lang nog? De soort gaat in Drenthe al decennialang sluipenderwijs achteruit. Zonder soortgerichte maatregelen valt te verwachten dat Zwartblauwe rapunzel op termijn uit Drenthe zal verdwijnen. Een klein lichtpuntje is dat de situatie in het Drentsche Aa gebied nog relatief gunstig is in vergelijking met de rest van Nederland. Er komen nog steeds enkele rijkbloeiende populaties voor. Deze groeiplaatsen zijn van nationale betekenis en meer dan de moeite waard om te worden behouden. Om dat doel te bereiken hebben FLORON, de WFD en Staatsbosbeheer de handen ineengeslagen en een actieplan opgesteld. Dit plan wordt, mede dankzij een financiële bijdrage van de Provincie Drenthe, het komende jaar uitgevoerd.

Zwartblauwe rapunzel in Drenthe

Zwartblauwe rapunzel is in Drenthe een beekbegeleider. Vegetaties met Zwartblauwe rapunzels komen alleen voor in hooilandpercelen die onder invloed staan van basenrijk kwelwater, een situatie die zich in Drenthe alleen voordoet langs middenlopen van beken.

De Drentse groeiplaatsen van Zwartblauwe rapunzel liggen langs middenlopen in het Drentsche Aa-gebied en zijn tegenwoordig grotendeels beperkt tot het gebied ten zuiden van Oudemolen. Tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw kwam de soort ook noordelijker, langs het Zeegserloopje, voor.

Een zoektocht naar oude gegevens over het voorkomen van Zwartblauwe rapunzel in Drenthe leverde daarnaast ook een opgave voor het Lieverensche diepje op. Hier kon ze in 1973 helaas niet meer worden teruggevonden [Reitsema, 1974]. De Prodomus Florae Batavae (1901) meldt verder het voorkomen van Zwartblauwe rapunzel ten oosten van Zuidlaren (Hunzedal). Materiaal van deze groeiplaats is begin vorige eeuw verzameld door de heren De Boer en Kooi, beiden leden van de Natuurhistorische Vereniging Groningen die regelmatig op excursie gingen in de kop van Drenthe.

Tenslotte is er nog een onzekere opgave voor de omgeving van Orvelte [Reitsema, 1974], waarvan de bron niet kon worden achterhaald. De groeiplaatsen buiten het Drentsche Aa-gebied zijn niet opgenomen in de Atlas van de Nederlandse Flora [Mennema et. al., 1985], ook de Atlas van de Drentse Flora [Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999] noemt ze niet.

Zwartblauwe rapunzel (foto: Wieger Poelstra)

Achteruitgang

De Zwartblauwe rapunzel gaat in Drenthe achteruit. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de resultaten van het Florameetnet van de Werkgroep Florakartering Drenthe: de soort is in de periode 2001-2012 niet meer teruggevonden in twee van de drie meethokken. Deze achteruitgang gaat sluipenderwijs en is twintig jaar geleden al inzichtelijk gemaakt door Boerrigter (1995, zie kaartje). De populaties zijn sinds de jaren zeventig zowel kleiner geworden als in aantal afgenomen. Deze trend heeft zich de afgelopen twintig jaar doorgezet.

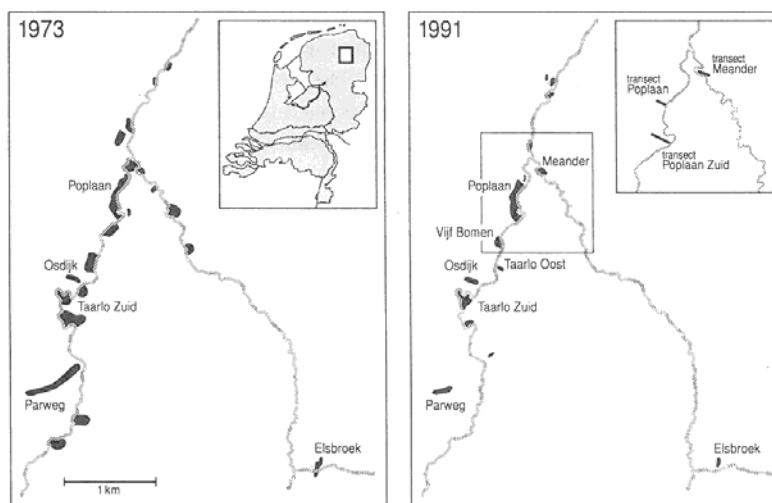

Figure 1. The distribution of populations of *Phyteuma nigrum* in the Drentse Aa area in 1973 and 1991. Upper right corner 1973: Situation of the study area within The Netherlands. Upper right corner 1991: Situation of the transects within the study area.

Waarnemers gezocht voor het actualiseren van groeiplaatsen

De basis voor het actieplan is een actueel overzicht van de groeiplaatsen waar de Zwartblauwe rapunzel zich heeft weten te handhaven. Zo'n overzicht is er echter niet. Op dit moment zijn we bezig met het bijeenbrengen en ontsluiten van alle beschikbare informatie (bronnenonderzoek) over de (oude) groeiplaatsen in het Drentsche Aa gebied. Er blijkt verrassend veel informatie beschikbaar te zijn, dat echter nooit is gedigitaliseerd. Ton Schoenmaker heeft inmiddels een groot aantal op schetsjes en kaartjes ingetekende groeiplaatsen op coördinaat gezet, een leuke maar tijdrovende puzzel. Op basis van de verzamelde detailinformatie willen we in het voorjaar (mei) van 2014 gericht aan de slag met het controleren van deze oude groeiplaatsen: staan er echt geen Zwartblauwe rapunzels meer? Het gaat om groeiplaatsen in circa 14 km-hokken. Lijkt het je leuk om één of meerdere hokken na te lopen meld je dan aan bij Ben Hoentjen (benhoentjen@kpnmail.nl). Je ontvangt dan voordat het veldseizoen in 2014 losbarst, de benodigde formulieren, handleiding en veldkaartjes met daarop detailgegevens over de vroegere groeiplaatsen.

Bronnen:

- Boerrigter, J.M. 1995. On the perspectives of populations of the rare plant species *Phyteuma nigrum*.
- Mennema, J. A.J. Quené-Boterenbrood & C.L. Plate (red.). 1985. Atlas van de Nederlandse Flora 2; Zeldzame en vrij zeldzame planten. Blz. 237. Bohn, Scheltema & Holkema, Utrecht.
- Prodomus Florae Batavae. 1901. Volume 1, deel 2: 1001-1002. Digitaal te raadplegen op <http://biodiversitylibrary.org/page/1146432>.
- Reitsema, H. 1974. Oekologie en beheer van *Phyteuma nigrum* F.W. Schmidt en *Phyteuma spicatum* L. in het gebied van de Drentsche Aa. Doctoraalverslag. Vakgroep Plantenecologie, Haren.
- Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999: Atlas van de Drentse Flora. Schuyt & Co., Haarlem
- Zanten, I. van, en H. Dekker. 1995. Sparen voor later. Onderzoek naar voorkomen, bedreiging en beheer van zeldzame plante- en insektesoorten in Drenthe. Vindplaatsen en beheersadviezen flora en fauna. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij / LB&P ecologisch adviesbureau bv., Assen.

Het Nieuwe Strepen in 2013

Edwin Dijkhuis (dijkhuis@FLORON.nl) en Ben Hoentjen

Hokken-2.0

Om de verspreidingsgegevens van onze wilde flora zo actueel mogelijk te houden en ontwikkelingen daarin tijdig te signaleren worden door heel Nederland jaarlijks vele km-hokken geïnventariseerd. Dit zogenaamde 'hokken' gebeurt overigens al ruim honderd jaar. Ook voor de Atlas van de Drentse Flora en het Florameetnet van de WFD hebben medewerkers van de WFD samen duizenden uren gehokt.

In 2011 is FLORON gestart met Het Nieuwe Strepen (HNS-) project met striktere spelregels bij het hokken. Mocht je bij het klassieke hokken vaak onbeperkt rondstruinen in een hok, bij het Nieuwe Strepen is de tijdsbesteding ingeperkt, afhankelijk van de landschappelijke en ecologische variatie. Verder wordt elk hok nu dubbel geïnventariseerd, dat wil zeggen dat twee verschillende personen of groepjes, onafhankelijk van elkaar, in hetzelfde jaar een zo compleet mogelijk streeplijst van het hok maken. Dat lijkt dubbel werk, maar met deze nieuwe manier van 'dubbel' inventariseren kunnen we veel sneller en vooral betrouwbaarder uitspraken doen over trends in het voorkomen van plantensoorten in Nederland: welke soorten doen het goed, welke gaan achteruit en in welke mate? In plaats van eens in de 10 jaar de balans (Rode Lijst) op te kunnen maken, krijgen we via dit project veel sneller zicht op de veranderingen in de Nederlandse flora.

Het Nieuwe strepen in 2013: geef je ervaringen en vragen door!

In Drenthe zijn we in 2013 van start gegaan met Het Nieuwe Strepen. Het project was in 2013 zowel landelijk als in Drenthe een groot succes! In Drenthe zijn in totaal 12 hokken enkel gestreept en 17 hokken dubbel: dit leverde samen een totaal van 46 streeplijsten op. Het streven was

ongeveer 15 dubbel gestreepte km-hokken. Al met al dus een heel mooi Drents resultaat. Alle deelnemers worden dan ook hartelijk bedankt voor hun inzet. Op dit moment worden de gegevens statistisch verwerkt door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Op onze medewerkersdag in 2014 hopen we de eerste landelijke resultaten te kunnen laten zien. Ter voorbereiding op de presentatie willen we graag van de deelnemers horen wat hun ervaringen met Het Nieuwe Strepen waren en op welke eventuele onduidelijkheden men is gestuit. Als je hierover een berichtje aan Edwin Dijkhuis (dijkhuis@FLORON.nl) stuurt, komen we er in de presentatie op terug.

Inventarisatie van het kerkhof in Borger tijdens WFD-excursie in 2013 (foto: Willem Braam)

Deelname in 2014

In 2014 gaan we verder met Het Nieuwe Strepen. Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe selectie van hokken voor 2014. Vanaf begin januari 2014 kun je op www.verspreidingsatlas.nl zien in welke hokken je in 2014 aan de slag kunt. Als je belangstelling hebt om mee te doen dan horen we dat graag. Wellicht is het een idee om lokaal duo-inventarisaties te organiseren. Bij een duo-inventarisatie wordt op dezelfde dag, en ook weer onafhankelijk van elkaar, een gereserveerd km-hok dubbel geïnventariseerd. Aan het eind van de dag kom je weer bij elkaar om de streeplijsten met elkaar te vergelijken. Je ontdekt dan welke soorten de ander gezien heeft en jij gemist hebt (en omgekeerd natuurlijk!). Dat is niet alleen leerzaam, maar vooral ook leuk.

Aanmelden: bij voorkeur rechtstreeks via de website www.verspreidingsatlas.nl (wel eerst account aanmaken als je er nog geen hebt). Hier kun je ook de benodigde veldkaartjes downloaden. Voor de benodigde streeplijsten kun je bij Ben Hoentjen terecht.

Rode verrassing in het Reestdal

Els Heijman

Op 10 augustus 2013 waren we met de WFD op excursie in het Reestdal.

Na de koffie in een lokaal café vertrok ons groepje naar het Schrapveen bij Nolde, ten zuiden van Zuidwolde. Het Schrapveen is een natuurgebied met soortenrijke beekdalgraslanden van de Stichting Het Drentse Landschap. Het is een laag gelegen open en moerassig gebied. We zagen al snel dat de graslanden bijna toe waren aan de jaarlijkse maaibeurt: de vegetatie zag er groen en weelderig uit, maar met nog maar weinig bloei. Toch genoten we volop van deze weelde van o.a. uitgebreide velden met Noordse zegge, greppels vol met Wateraardbei en Waterdrieblad en diverse plekken met vrijwel uitgebloeid Moeraskartelblad (ook wel Reest-orchidee genoemd) en Grote ratelaar.

We moesten wel even onze ogen uitwrijven toen er iets paarsroods tussen de groene vegetatie doorschemerde: het bleek Rode ogentroost (*Odontites vernus subsp. serotinus*) te zijn. Ondanks goed zoeken bleef het bij dit éne forse, volgroeide exemplaar met naast nog enkele bloemen al volop ontwikkelende zaaddozen.

Rode ogentroost (*Odontites vernus subsp. serotinus*) foto's: Willem Braam

Rode ogentroost is voor Drenthe een heel zeldzame verschijning (Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999). Het is een eenjarige half-parasiet, de wortels onttrekken water en zouten aan grassen of zeggen. De soort komt vooral voor in brakke duinvalleien, op strandvlakten en in gebieden die voorheen onder invloed van zout water stonden, zoals het Lauwersmeer. Ogentroost dankt haar naam aan de vermeende geneeskracht (=troost) bij oogziektes. De gekleurde aders van de bloem deden denken aan de aders in een menselijk oog en daarom dacht men vroeger dat je er oogkwalen mee kon genezen... Na terugkomst in het café bleek dat ook een tweede groepje floristen in een naburig km-hok Rode ogentroost had gevonden, ook maar één exemplaar. En zo levert elke excursie wel weer verrassingen op.

Laat je ook eens verrassen en ga mee op excursie. Aanmelden is niet nodig, de data en verzamelplek vind je op onze website en iedereen, van beginnend tot doorgewinterd floris, is van harte welkom!

Bentepollen: bijzondere plantenvondsten in Drenthe in 2013

Edwin Dijkhuis en Els Heijman

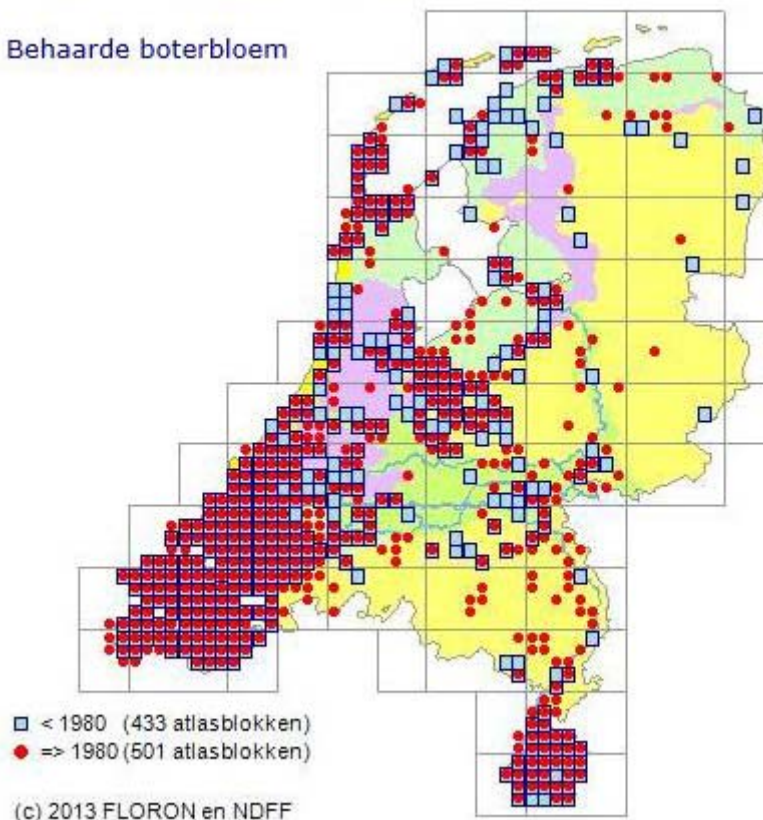
In onze vaste rubriek Bentepollen doen we een kleine greep uit de mand van bijzondere planten die in Drenthe tijdens het veldseizoen 2013 zijn gevonden. Behalve dat we wat meer vertellen over deze bijzondere vondsten, is het ook een handreiking aan die WFD-medewerkers voor wie internet een stap te groot is. Voor een compleet overzicht verwijzen we u graag naar onze website www.wfdrenthe.nl, rubriek Bijzondere vondsten.

Behaarde boterbloem

Tijdens de geslaagde inventarisatieweek in Meppen in juni is Behaarde boterbloem (*Ranunculus sardous*) gevonden. Behaarde boterbloem is een meestal wat ziekelijk bleekgroen ogende bewoner van vooral de kust. Behaarde boterbloem groeit hier in open grazige vegetaties op dichtgeslagen, vaak enigszins brakke, kleigrond. In het binnenland is ze veel zeldzamer. Een uitzondering hierop is Zuid-Limburg waar Behaarde boterbloem voorkomt in opengetrapte weiltes en akkers op löss.

Ranunculus sardous Crantz

Behaarde boterbloem

De verspreiding van Behaarde boterbloem in Nederland (bron: FLORON, NDFF)

Behaarde boterbloem is te herkennen aan de teruggeslagen kelkblaadjes tijdens de bloei. Dit kenmerk heeft ze gemeen met Knolboterbloem (die overigens in Drenthe toeneemt langs doorgaande wegen), die echter vlak onder de grond een stengelknol heeft.

Gezien haar voorliefde voor min of meer kleiige bodems is het niet verwonderlijk dat Behaarde boterbloem op het Drentse zand zeer zeldzaam is. Oude Drentse groeiplaatsen lagen vooral in het grensgebied van Groningen en Drenthe waar (pot)klei voorkomt. Na 1950 is de soort echter niet meer uit Drenthe gemeld. "Haar (terug)vinden zou zeer bijzonder zijn" vermeldt de Atlas van de Drentse Flora (Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999). Groot was dan ook de verbazing toen bleek dat op camping 't Witterzand in Meppen, waar de deelnemers aan de inventarisatieweek overnachtten, een grote populatie Behaarde boterbloem aanwezig was. De planten stonden

hoofdzakelijk in enkele, aan de camping grenzende, paardenweitjes. Later in het jaar trof de eerste auteur Behaarde boterbloem ook massaal aan in een paardenweitje bij Zorgvlied.

Behaarde boterbloem op de nieuwe vindplaats in Meppen (foto: Gerrit Welgraven)

Behaarde boterbloem (foto: Gerrit Welgraven)

Het voorkomen van Behaarde boterbloem in paardenweitjes is ook bekend uit Brabant en de Gelderse vallei. Doordat boterbloemen niet door paarden worden gegeten kunnen deze in overbegraasde weilanden snel de overhand krijgen, temeer omdat veel van hun “concurrenten” wel worden gegeten. Blijkbaar vormen paardenweitjes voor Behaarde boterbloem een geschikte alternatieve groeiplaats in gebieden waar het van oorsprong (nagenoeg) niet voorkwam. Paardenweitjes zijn er genoeg in Drenthe, dus het zou ons niets verbazen als Behaarde boterbloem op (veel) meer plaatsen voorkomt. Goed kijken dus!

Steentijmereprijs

Het inventariseren van de stedelijke (urbane) flora is een spannende bezigheid en levert vaak verrassende vondsten op. Zo vonden Joop Verburg en de deelnemers aan een lokale plantencursus tijdens hun eerste excursiedag, begin mei in Hogeveen, Steentijmereprijs (*Veronica acinifolia*). Steentijmereprijs, een soort met een overwegend (sub)mediterrane verspreiding, is in Nederland uitermate zeldzaam en tot op heden alleen in de provincie Noord-Brabant waargenomen. De eerste Nederlandse vondst dateert uit 2001 (boomkwekerij). In Hogeveen stonden meer dan 100 planten in een berm tussen vrij jonge bomen en heesterbeplanting. Als begeleidende soorten zijn genoteerd: Zandraket, Kleine veldkers, Vroegeling (het voorjaar was laat!) en Witte winterpostelein. In hoeverre kwekerijen een rol spelen in de verspreiding van Steentijmereprijs is nog onduidelijk.

Steentijmereprijs op de vindplaats in Hogeveen (foto: Joop Verburg)

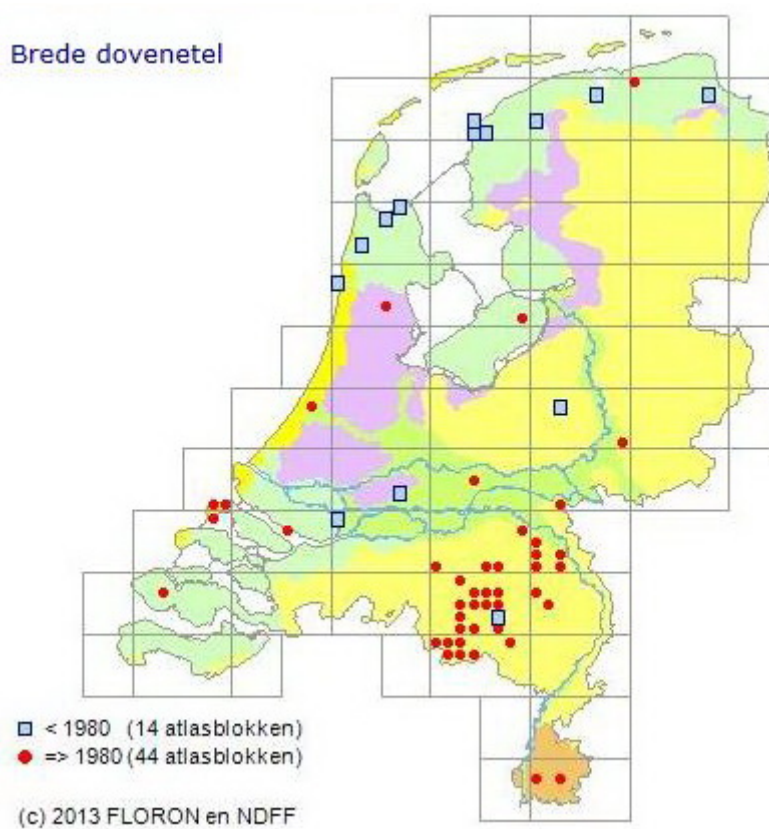
Brede dovenetel

Tijdens de WFD excursie op 1 juni hebben we de fonkelnieuwe natuur van de Mandelanden, bovenloop van het Voorste diep bij Borger, bekeken. In de pioniervegetatie stond onder andere de zeldzame Brede dovenetel (*Lamium confertum*), een soort die niet eerder in Drenthe is waargenomen!

Brede dovenetel, die in kenmerken tussen Paarse dovenetel en Hoenderbeet in staat, is in Nederland zeldzaam en wordt waarschijnlijk vaak niet herkend. Niet verwonderlijk voor een soort waarvan de status lang omstreken was. In de voorlaatste editie van Heukels' flora (22e druk, Van der Meijden, 1996) staat Brede dovenetel alleen in kleine lettertjes vermeld, met de opmerking dat er aanwijzingen zijn dat Brede dovenetel de bastaard van de beide eerder genoemde soorten is. Het landelijke verspreidingskaartje geeft dan ook waarschijnlijk eerder de verspreiding weer van de waarnemers die alert zijn op het voorkomen van Brede dovenetel, dan haar daadwerkelijke verspreiding.

Brede dovenetel in de Mandelanden (foto: Joop Verburg)

De verspreiding van (waarnemers van?) Brede dovenetel in Nederland (bron: FLORON, NDFF)

Melkviooltje

Via Staatsbosbeheer ontvingen we de spectaculaire melding van het voorkomen van Melkviooltje (*Viola persicifolia*) in de Zure Venen, een natuurgebied met elzenbroekbossen en natte bloemrijke hooilanden ten noorden van Armweide. De vondst is gedaan door Klaas van der Veen, ecologisch medewerker van Altenburg en Wymenga, tijdens uitvoering van een vegetatiekartering dit jaar.

Oude Drentse vondsten van Melkviooltje zal je tevergeefs zoeken in de Atlas van de Drentse Flora (Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999) of in de Atlas van de Nederlandse flora (Mennema e.a., 1980). De vondst in de Zure Venen is dus heel bijzonder.

Bosorchis

Via email ontvangen we elk jaar spannende vondsten. Zo belandden er begin juli een paar prachtige orchideeënfoto's van Wim Laning in de mailbox van de eerste auteur. Op de foto prijkt een groepje Bosorchissen (*Dactylorhiza maculata subsp. fuchsii*), een ondersoort die in Drenthe zeer zeldzaam is. De Bosorchis onderscheidt zich van de algemenere Gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata subsp. maculata*) onder andere door de langwerpige middenlob van de bloemen (goed te zien op de foto). De door Wim gevonden planten stonden in een slootkant bij Deurze. Volgens Hans Dekker is dit de derde vindplaats in Drenthe. De andere groeiplaatsen liggen in de Elperstroom en bij Alteveer.

Bosorchis op de vindplaats bij Deurze (foto: Wim Laning)

Gesteeld glaskroos

Glaskroossoorten zijn zeldzame, kleine, veelal kortlevende, planten die gebonden zijn aan periodiek droogvallende plaatsen. Er zijn in West-Europa drie soorten. De algemeenste daarvan, Gesteeld glaskroos (*Elatine hexandra*), komt vooral in het pleistocene deel van Nederland voor en breidt zich recent uit. In het noorden is het echter nog een grote zeldzaamheid.

Gesteeld glaskroos langs de Baggelhuizerplas bij Assen (foto: Peter Venema)

In 2011 is het door John Bruinsma aangetroffen in het Veenmeer, waar het als overwinterende bodembedekker op 3 tot 4 meter onder water groeide, en naar later bleek, ook bloeide! In 2013 vond Peter Venema Gesteeld glaskroos op de oever van de Baggelhuizerplas bij Assen, waar het na goed zoeken uiteindelijk in twee km-hokken bleek voor te komen.

Gesteeld glaskroos langs de Baggelhuizerplas bij Assen (foto: Willem Braam)

Rozenkransje

In Nieuwsbrief 48 (december 2012) maakten we al gewag van ons bange voorgevoel dat Rozenkransje (*Antennaria dioica*) mogelijk definitief uit Drenthe was verdwenen. Gerard Oostermeijer mailde ons in 2012 dat het hem tot twee keer toe niet was gelukt om Rozenkransje terug te vinden op de twee bekende plekjes op de Kleine startbaan bij Havelte. Oorzaak: graafoctiviteiten van mollen. En inderdaad troffen ze tijdens het tweede bezoek resten van molshopen aan op de groeiplaats. Gelukkig vonden ecologen van Defensie in 2012 nog negen bloeistengels op de Kleine startbaan, maar wel op een andere plek. Deze plek kon bij een bezoek in het najaar van 2012 door Karin Uilhoorn en Hans Dekker overigens niet worden teruggevonden. Als volslagen verrassing kwam eind 2012 de mededeling van de schaapsherder van de Holtinger kudde, Jelle Kootstra, dat Rozenkransje nog op meerdere plekken in het gebied zou voorkomen: 'Bij Uffelterveen aan de rand Studentenkampweg en de Hooiweg en ga maar door...'.

Hans Dekker liet ons dit jaar weten:

"Ja, er is het afgelopen seizoen naar Rozenkransje gezocht. Een medewerker van Defensie vond acht bloemstengels. Ik heb ze ook gezien (zie foto). Het is niet veel, maar goed, ze stonden er nog. Met zowel Roland Bobbink van B-WARE als Gerard Oostermeijer van UVA (IBED) heb ik overleg gehad over de te kiezen strategie voor behoud. Daar moeten we rap mee aan de slag, willen we de soort niet missen...."

Rozenkransje op de Kleine startbaan bij Havelte (foto: Hans Dekker)

Literatuur:

- Meijden, R. van der (1996): Heukels' Flora van Nederland. 22e druk. Wolters-Noordhoff Groningen.
- Mennema, J., A.J. Quené-Boterbrood & C.L. Plate (1980): Atla van de Nederlandse flora 1 Uitgestorven en zeer zeldzame planten. Uitgeverij Kosmos Amstradam.
- Werkgroep Florakartering Drenthe (1999): Atlas van de Drentse flora. Schuyt & Co. Haarlem.
- Dijkhuis, E. en E. Heijman. Bentepollen: bijzondere plantenvondsten in Drenthe 2012: in Nieuwsbrief No.48, 2012. Werkgroep Florakartering Drenthe.

Verspreiding, veldherkenning en vegetatiekundige positie van Langstengelig fonteinkruid (*Potamogeton praelongus*) in Noord-Drenthe.

Bert Lanjouw

Langstengelig fonteinkruid geldt al sinds Van Hall (1825) als een van de zeldzamere breedbladige fonteinkruidsoorten van Nederland. Op de huidige Rode lijst vaatplanten staat zij aangeduid als sterk afgenomen en bedreigd (Odé, 2006). Ook in het voorstel voor de nieuwe Rode lijst houdt Langstengelig fonteinkruid de status van bedreigde soort (Sparrius e.a., 2012). In Vlaanderen is de soort verdwenen en volgens de Duitse Rode lijst sterk bedreigd.

De afgelopen decade is Langstengelig fonteinkruid in Nederland weer wat vaker aangetroffen, meestal in gebieden waar de soort ooit eerder werd waargenomen. Het is niet duidelijk of dit komt door meer aandacht van onderzoekers of dat er sprake is van een echte toename.

Verspreiding in Nederland voor 1950.

Naast enkele verspreide waarnemingen in het rivierengebied en Noord-Brabant zijn er concentraties van voorkomen van Langstengelig fonteinkruid in de bollenstreek bij Noordwijk, het Vechtplassengebied, rond Earnewald en in Noord-Drenthe (Mennema e.a., 1985).

Verspreiding in Nederland vanaf 1980 (figuur 1).

In Noord-Drenthe is de soort tegenwoordig vrij algemeen in een aantal zwak stromende en gekanaliseerde beken (Dijkhuis & Huisman, 2007; provincie Drenthe, flora en vegetatiekartering 2010-2011). Daarnaast is Langstengelig fonteinkruid in dit gebied ook in enkele andere wateren aangetroffen (brede en diepe sloot in de Eelder- en Peizermeden, zuidplas Sassenhein tussen Haren en Glimmen). In het Kanaal Buinen–Schoonoord, een vanouds bekende groeiplaats (Weeda, 1976), is Langstengelig fonteinkruid ook nog steeds te vinden (eigen waarneming in 2013). Verder is er uit de provincie Drenthe een geïsoleerde waarneming bekend uit 1984 in de Veenkoloniën (Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999).

In Friesland is Langstengelig fonteinkruid zeker tot 1989 aangetroffen bij Nijbeets in het Polderhoofdkanaal en nabij Earnewald. In Gelderland is de soort in het Wolderwijd bij Harderwijk (1990) gevonden en tevens in de Friese gracht bij die plaats, waar zij in 1992 nog aanwezig was. In 2010 is Langstengelig fonteinkruid gevonden in de Utrechtse/Noord Hollandse Vechtplassen (Waarneming.nl). Uit de provincie Noord-Brabant zijn waarnemingen bekend uit de Dommel bij Eindhoven in 1999 (Spronk e.a., 2005), Terheyden in 1988 (Van der Linden, J. & W. Poelmans, 1993) en de Kraaienbergse plassen bij Cuijk (Waarneming.nl, 2008). Zeer recent (2013) is er een waarneming gedaan in de binnenduinrand bij Alkmaar (Telmee.nl, 2013).

Potamogeton praelongus Wulfen

Langstengelig fonteinkruid

coord.: 200-612
km-hok: 02-35-31

■ < 1980 (37 atlasblokken)
● ≥ 1980 (12 atlasblokken)

(c) 2013 FLORON en NDFF

Figuur 1: De verspreiding van Langstengelig fonteinkruid (*Potamogeton praelongus*) in Nederland (Bron: www.verspreidingsatlas.nl)

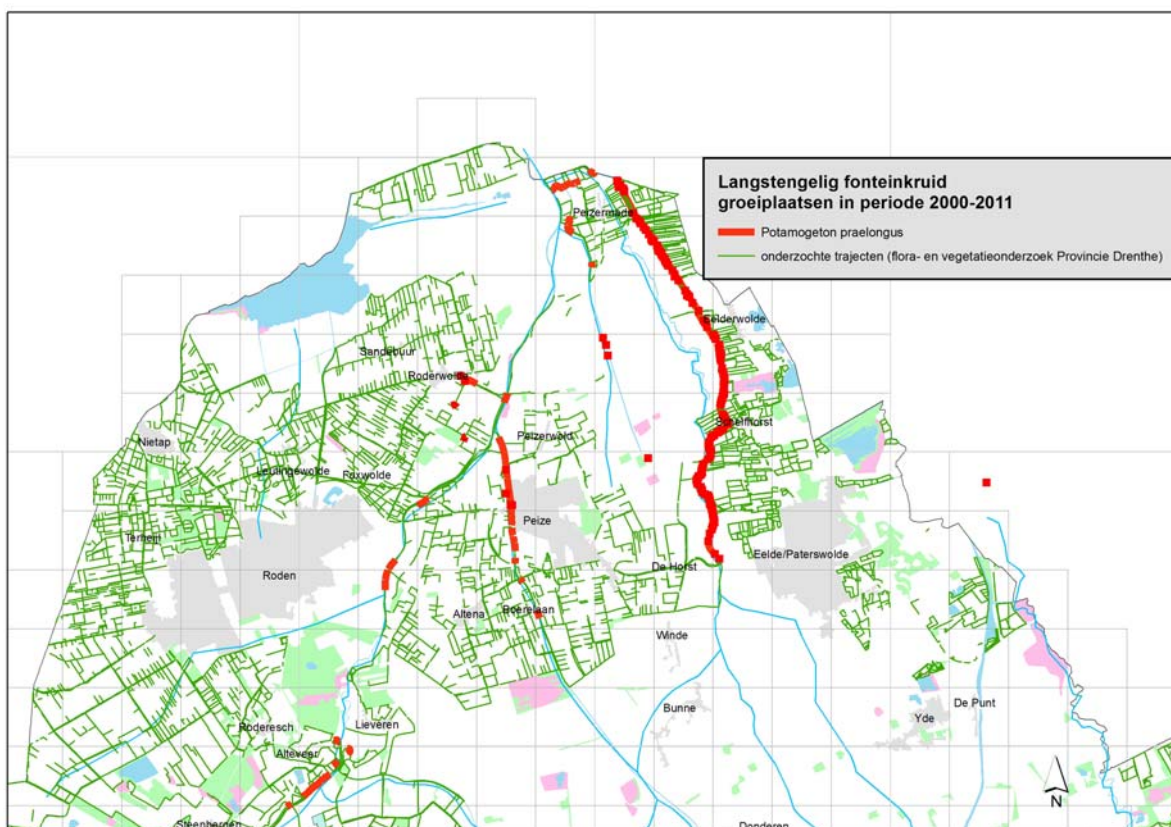
Langstengelig fonteinkruid in Drenthe (figuur 2).

In het kader van de flora- en vegetatiekartering Drenthe (provincie Drenthe, 2008) is in 2010 en 2011 het agrarisch gebied van Noordwest-Drenthe geïnventariseerd. Langstengelig fonteinkruid is hier, met onderbrekingen, waargenomen in het Eelderdiep tussen De Horst en de uitmonding in het Peizerdiep. In het omgelegde Eelderdiep is de soort vanaf de afsplitsing van het Eelderdiep tot aan het transferium P+R Hoogkerk vrijwel zonder onderbrekingen aanwezig. De Gouw is alleen ten noorden van de N372 onderzocht: hierin groeit de soort in elk geval tot de uitstroom in het Eelderdiep.

In het Peizerdiep is Langstengelig fonteinkruid aangetroffen tussen de stuw bij het Lieverensche diep en de Schipsloot naar Roderwolde. Bij de provinciale kartering in 2011 bleek de soort ook in het Groote Diep ter hoogte van Alteveer te groeien. Daarnaast is Langstengelig fonteinkruid gevonden in de gegraven schipsloten (havensloten) vanaf zowel Roderwolde als Peize naar het Peizerdiep. In het nieuw gegraven gedeelte van de Grote Masloot is Langstengelig fonteinkruid stroomopwaarts vastgesteld tot voorbij het gehucht Boerelaan (Heideweg).

Al deze wateren zijn in waterkwaliteit- en onderhoudsbeheer bij het waterschap Noorderzijlvest.

De schipsloot van Peize is in de zestiger jaren van de vorige eeuw – dwars door het oorspronkelijke Bunnerveen - verbonden met de Grote Masloot. Sindsdien behoort de Grote Masloot - die nabij Zeijen ontspringt - niet meer tot het stroomgebied van het Eelderdiep. Het beekgedeelte dat hierbij overbodig werd heette de Winder loop. Door het waterschap Noorderzijlvest wordt in 2013 een 'koppeling van de Grote Masloot met het Eelderdiep' gerealiseerd, ongeveer via het oorspronkelijke tracé van de Winder loop. In het kader van een beter beheersbaar waterpeil!

Figuur 2: De verspreiding van Langstengelig fonteinkruid (*Potamogeton praelongus*) in Noord-Drenthe en aangrenzend Groningen (bronnen: Flora- en vegetatiekartering provincie Drenthe 2010-2011; Werkgroep Florakartering Drenthe; Dijkhuis & Huisman, 2007)

De aanwezigheid in het kanaal Buinen – Schoonoord (waterschap Hunze en Aa's) is wellicht te herleiden tot oorspronkelijke vindplaatsen in het Achterste diep (bovenloop van de Hunze) ten noordoosten van Borger: het kanaal is gedeeltelijk aangelegd in het dal van het Achterste diep.

Veldherkenning.

Door diverse auteurs (Van der Ploeg (1990), Weeda e.a. (1991), Van de Weyer & Schmidt (2011), Preston (1995)) zijn de onderscheidende, met het blote oog zichtbare kenmerken van Langstengelig fonteinkruid goed weergegeven. De determinatie van Langstengelig fonteinkruid hoeft dus weinig problemen op te leveren, maar het waarnemen en herkennen in het veld kan toch lastig zijn. Dit is vooral het geval tijdens karteringen waarbij het niet mogelijk (en wenselijk) is om alle individuele planten uit het water te vissen. De waarnemer heeft vanaf de oever vaak onvoldoende zicht op de niet bloeiende planten zonder drijfbladen. In zo'n situatie kunnen Glanzig fonteinkruid (nooit drijfbladeren) en vooral Rossig fonteinkruid (indien geen drijfbladeren aanwezig) verward worden met exemplaren van Langstengelig fonteinkruid (nooit drijfbladeren).

Voor flora- en vegetatiekarteringen is daarom slechts een beperkt aantal (macroscopische) determinatiekenmerken geschikt. Met de in tabel 1 opgesomde kenmerken zijn de drie genoemde fonteinkruidsoorten wel te onderscheiden zonder de planten uit het water te hoeven vissen. Deze kenmerken zijn bruikbaar voor determinatie 'op afstand': de waarnemer (met verrekijker) op het droge en het fonteinkruid in het natte.

Tabel 1: Macroscopische (met het blote oog zichtbare) kenmerken waarmee drie ondergedoken, langbladige fonteinkruidsoorten vanaf de kant op naam te brengen zijn.

	Langstengelig fonteinkruid (<i>P. praelongus</i>)	Rossig fonteinkruid (<i>P. alpinus</i>)	Glanzig fonteinkruid (<i>P. lucens</i>)
Stengel	Vertakt, zigzagsgewijs gebogen	Niet vertakt	Vertakt
Ondergedoken blad <i>Bladrand</i> <i>Blad</i> <i>Bladtop</i>	zwak gegolfd half stengel- omvattend en meestal schroefvormig gebogen kapvormig	gegolfd zittend en niet schroefvormig gebogen, geleidelijk uitlopend naar zowel bladtop als basis stomp, soms zwak kapvormig	gegolfd gesteeld, soms schroefvormig gebogen met punt of uittredende middennerf
Kleur ondergedoken plant	Door de wisselende omstandigheden betreffende licht, helderheid en kleur van het water; slibafzetting en ouderdom van de bladeren is het (nog) niet mogelijk algemeen geldige kenmerken te omschrijven. Een rossige kleur alleen is onvoldoende voor de determinatie van <i>P. alpinus</i> .		
Drijfbladen bij niet bloeiende planten	Nooit aanwezig	Meestal niet aanwezig	Nooit aanwezig
Drijfbladen bij bloeiende planten	Nooit aanwezig	Meestal aanwezig	Nooit aanwezig
Bloeiaar	Steel gelijkmatig of verdikt naar de top	Gelijkmatig dikke steel	Naar de top verdikte steel

Langstengelig fonteinkruid. Zichtbaar is de vertakte zigzag stengel, met zittend en schroefvormig gebogen blad (Grote Masloot, juni 2011). (foto's: Bert Lanjouw).

Rossig fonteinkruid (voor de bloei, zonder drijfbladeren). Zichtbaar is de onvertakte stengel, met niet schroefvormig gebogen blad en gegolfde bladrand (Grote Masloot, juni 2011). (foto's: Bert Lanjouw).

Links: Rossig fonteinkruid met gesteeeld blad dat geleidelijk uitloopt in de bladtop.
Rechts: Langstengelig fonteinkruid: zittend blad dat uitloopt in een kapvormige bladtop.
(foto: Bert Lanjouw)

Ecologie en vegetatiekundige positie

In Nederland groeit Langstengelig fonteinkruid in stilstaand tot langzaam stromend, matig voedselrijk of voedselrijk, diep (vanaf een halve meter) water. Het is een soort van brede sloten, (polder) vaarten, riviertjes en laagveenplassen. De vindplaatsen liggen in de overgangsgebieden van pleistoceen of holoceen zand naar veen, waar toestroom van niet vervuild, carbonaatrijk bodemwater te verwachten is.

Weeda (1976) heeft er op gewezen dat Langstengelig fonteinkruid vooral in kwelmilieus voorkomt en dat het wegvallen van kwel een belangrijke reden van achteruitgang is.

Eén van de belangrijkste groeiplaatsen in Noord-Drenthe, de Grote Masloot, wordt jaarlijks in juli geschoond; Langstengelig fonteinkruid is daar goed tegen bestand (zie ook Van der Ploeg, 1990).

Het geringe aantal waarnemingen maakt dat er relatief weinig vegetatieopnamen of vegetatiebeschrijvingen beschikbaar zijn waarin Langstengelig fonteinkruid voorkomt. Clason (1964) vermeldt dat Langstengelig fonteinkruid kensoort is van de Associatie van Glanzig fonteinkruid (het POTAMETUM LUCENTIS). Deze opvatting is overgenomen door Schaminée e.a. (1995).

Weeda (1976) en Van der Linden & Poelmans (1993) melden beiden dat Langstengelig fonteinkruid samen groeit met Gele plomp (*Nuphar lutea*), waarbij de laatste het minst aangetroffen wordt. Voor een groot deel van de vegetaties in Noord-Drenthe geldt hetzelfde. Daarnaast zijn in zowel de Grote Masloot als het Peizerdiep vegetaties gevonden met Langstengelig fonteinkruid in gezelschap van soorten uit mesotroof milieu, zoals Rossig fonteinkruid en Stomp fonteinkruid (*Potamogeton obtusifolius*). In enkele gedeelten van de beken is de combinatie met Doorgroeid fonteinkruid (*Potamogeton perfoliatus*) waargenomen.

De meest bijzondere vegetatie met Langstengelig fonteinkruid bevindt zich in de Zuidplas Sassenhein; hier groeit zij samen met onder andere Teer vederkruid (*Myriophyllum alterniflorum*). De combinatie van deze soorten wordt vaker gemeld bij onze oosterburen en is in 1920 ook in de Mark bij Ulvenhout gevonden (Weeda, 1976). In dit riviertje werden toen ook Doorgroeid fonteinkruid, Glanzig fonteinkruid en Rossig fonteinkruid genoteerd.

De vegetatiekundige positie van Langstengelig fonteinkruid lijkt dus nog niet eenduidig bepaald.

Literatuur en bronnen:

- Clason, E.W., 1964. Potamogetonaceae. Flora Neerlandica 1 (6), pp 37-79. Amsterdam.
- Dijkhuis, E. en J. Huisman (2007): Omvangrijke groeiplaats van Langstengelig fonteinkruid (*Potamogeton praelongus*) in de Eelder- en Peizermaden vastgesteld. Werkgroep Florakartering Drenthe Nieuwsbrief nr 43: 4-8.
- Haeupler, H. & T. Muer (2007): Bildatlas der Farn- und Blütenpflanzen Deutschlands. Eugen Ulmer KG, Stuttgart.
- Hall, H.C. van (1825): Flora belgii Septentrionalis I (1/2). Amsterdam
- Mennema, J., A.J. Quené-Boterbrood & C.L. Plate (red.) (1985): Atlas van de Nederlandse Flora 2; Zeldzame en vrij zeldzame planten. Bohn, Scheltema en Holkema, Utrecht.
- Ploeg D. T. E. van der (1990): De Nederlandse breedbladige Fonteinkruiden. Wetensch. Meded. Kon. Ned. Natuurhist. Ver. 195: 1-98.
- Preston C. D. (1995): Pondweeds of Great Britain and Ireland. – Botanical Society of the British Isles, London.
- Provincie Drenthe (2008): Handleiding Flora- en vegetatiekartering 2008. Afdeling Ruimtelijke ontwikkeling. Team Landschap en Natuur. Assen.
- Provincie Drenthe (2010-2011): Gegevens Flora- en vegetatiekartering. Afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling, Milieu & Natuur. Team Natuur en Water. Assen.
- Schaminée, J.H.J., E.J. Weeda & V. Westhoff (1995): De vegetatie van Nederland 2. Waterenmoerassen-natte heiden, blz. 86-87. OPULUS PRESS, Uppsala/Leiden.
- Sparrius, L.B., Odé, B. & Beringen, R. 2013. Basisrapport voor de Rode Lijst Vaatplanten 2012. FLORON-rapport 57. FLORON, Nijmegen.
- Spronk, J., J. Bruinsma, F. Lambert (2005): Atlas van de flora van Eindhoven – de ontwikkeling van de flora in de regio in de twintigste eeuw. KNNV afdeling Eindhoven, Eindhoven.
- Van der Linden, J. & W. Poelmans (1993). Recente vondsten van Breedbladige fonteinkruiden (*Groenlandia* en *Potamogeton* spec.) in de provincie Noord Brabant. Gorteria 19: 97-102.

- Weeda, E.J., R. Westra, C.H. Westra en T. Westra (1991). Nederlandse ecologische flora, deel 4: blz. 253. Uitgave IVN in samenwerking met VARA en VEWIN.
- Weeda, E.J. (1976). Over het optreden van *Potamogeton praelongus* Wulf., o.a. bij Buinen (Dr). *Gorteria* 8: 89-98.
- Weeda, E.J., J.H.J. Schaminée en L. van Duuren (2000). Atlas van Plantengemeenschappen in Nederland. KNNV uitgeverij, Utrecht.
- Werkgroep Florakartering Drenthe, in samenwerking met provincie Drenthe. Atlas van de Drentse Flora (1999). Schuyt & Co Uitgevers en Importeurs b.v., Haarlem.
- Weyer, K. van de & C. Schmidt (2011): Bestimmungsschlüssel für die aquatischen Makrophyten in Deutschland- Bd.1 Bestimmungsschlüssel & Bd.2 Abbildungen. Landesamt für Umwelt, Gesundheit und Verbraucherschutz (LUGV), Potsdam.
- Wiegand, G. & Z. Kaplan (1998): An account of the species of *Potamogeton* L. (*Potamogetonaceae*). *Folia Geobot.* 33: 241–316.
- Website FLORON verspreidingsatlas planten online (2013)
- Website Telmee.nl en Website Waarneming.nl

Cursus: Digitaal inventariseren met smartphone of tablet

Annie Vos en René Bult

Jaarlijks gaan honderden vrijwilligers voor FLORON of een regionale florawerkgroep het veld in om de wilde flora van Nederland te inventariseren. Veel, misschien zelfs de meeste waarnemers maken daarbij nog steeds gebruik van 'papieren' streeplijsten en detailformulieren. Nadeel daarvan is de grote administratieve rompslomp achteraf: de gegevens moeten nog handmatig worden gedigitaliseerd. Hierdoor duurt het bovendien veel langer voor de gegevens voor gebruik beschikbaar zijn. Nu bijvoorbeeld bij Het Nieuwe Strepen project van de waarnemers verwacht wordt dat zij hun gegevens zelf digitaal aanleveren, kan dit voor voorheen actieve waarnemers aanleiding zijn af te haken. Voor nieuwe mensen kan het ook een drempel zijn om met flora-inventarisaties te beginnen.

Maar sinds enkele jaren is er gelukkig een aantrekkelijk alternatief: digitaal inventariseren.

“t is even wennen, maar o zo makkelijk’ (foto: Ben Hoentjen)

Digitaal inventariseren met smartphone of tablet is inmiddels stevig in opmars. Vergeleken met de klassieke papieren methode biedt digitaal strepen vele voordelen. Met een paar klikken leg je in het veld de detailgegevens van een waarneming inclusief de GPS-coördinaten vast: GPS-uittees- of overschrijffouten behoren hiermee tot het verleden. Ook de abundantie kan direct worden ingevoerd en je kunt meteen een bewijsfoto van je vondst toevoegen. Bovendien kun je op vergelijkbare manier tijdens je excursie ook waarnemingen van andere soortgroepen, zoals bijvoorbeeld vlinders, paddenstoelen, vogels etc. invoeren.

Vergeleken met de 'oude' methode levert digitaal inventariseren thuis nog weinig nawerk op. Kortom, een modernere manier van registreren die nieuwe floristen zeker zal aanspreken en voor oude floristen een verademing kan betekenen. Dat digitaal invoeren niet alleen 'een ding' is voor de jonge garde, maar ook voor krasse knarren, bewijzen drie gerenommeerde vrijwillige floristen. Hoewel inmiddels flink op leeftijd, registreren ze toch al jarenlang digitaal planten: de ene is 70, de tweede 80 en de derde zit daar ergens tussen in. Volgens eigen zeggen willen ze nooit meer op pad met een streeplijst en als ze die wel weer zouden moeten gaan gebruiken, dan stoppen ze er mee! Zonder hulp overgaan op digitaal inventariseren is echter voor menigeen een te grote stap. Niet alleen omdat er verschillende zogenaamde applicaties zijn, maar ook omdat de (veronderstelde grote) voorkennis, noodzakelijk voor het inrichten en gebruik van de smartphone en PC, afschrikt. Om je te helpen de digitale drempel over te gaan is de cursus Digitaal inventariseren georganiseerd voor zowel al actieve als nieuwe waarnemers in Groningen, Friesland en Drenthe. Ook als je nu nog niet over smartphone of tablet beschikt, kun je meedoen. Na het doorlopen van de cursus heb je voldoende bagage om zelfstandig met digitaal waarnemen aan de slag te gaan.

De cursus wordt gegeven op zaterdag 22 maart 2014 in het Dorpshuis De Tiehof in Onnen en duurt de gehele dag. De cursusleider is René Bult. Het maximaal aantal deelnemers is 15. Bij meer aanmeldingen wordt een tweede cursusdag georganiseerd in april. Deelname is gratis, omdat de cursus wordt bekostigd met subsidie uit het fonds Groen en Doen van het ministerie van Economische Zaken. Opgave voor 1 februari bij Annie Vos, plantencoördinator van de KNNV afdeling Groningen-Oost: arvossmit@planet.nl

Grassen- en zeggencursus

Ben Hoentjen en Annie Vos

De WFD organiseert in 2014 een grassen- en zeggencursus vanuit de EZ-subsidiepot Groen&Doen voor medewerkers van de WFD en FLORON Groningen, voor vrijwilligers van andere natuurorganisaties en voor belangstellenden. Floristen en belangstellenden die hun veldkennis van grassen en zeggen willen verbeteren, verbreden en verdiepen worden van harte uitgenodigd zich voor deze cursus aan te melden. De cursus zal bestaan uit twee theorieonderdelen en drie excursies. Alle cursuslocaties zijn gekozen tussen Assen en de stad Groningen. De cursus wordt begeleid door Joop Smittenberg en Ben Hoentjen. Tijdens de excursies zullen de deelnemers kunnen profiteren van de jarenlange veldervaring van Bert Lanjouw en Ate Dijkstra, die ook hun medewerking hebben toegezegd.

Kortom, een unieke kans om gratis (bij)geschoold te worden in de lastige wereld van de grassen en zeggen dankzij Groen&Doen.

Geplande cursusdata:

- woensdagavond 7 mei : Introductie/Inleiding I, Dorpshuis De Tiehof, Onnen
- zaterdag 10 mei: ochtendexcursie Noordwest Drenthe
- zaterdag 31 mei: 's ochtends Inleiding II, Eext (café/restaurant Homan) en daarna de excursie Eexterveld/Scheebroekerloopje/beekdal Rolderdiep.
- zaterdagochtend 21 juni (tot 13.00 u.): grassen en zeggen Breevenen (Hunzedal)

Er kunnen in totaal 30 mensen aan de cursus meedoen. In de loop van maart ontvangen alle deelnemers het definitieve programma met bijbehorende informatie.

Aanmelden vóór 1 maart bij Annie Vos (arvossmit@planet.nl) Inlichtingen: Ben Hoentjen (benhoentjen@kpnmail.nl)

Vrijwilligers gezocht voor karteren en monitoren van jonge Jeneverbessen

Marijke Drees

Voor het onderzoek naar 'Verjonging van jeneverbes' zoeken Bertil Zoer (Het Drents Landschap) en Marijke Drees vrijwilligers voor met name het Drouwenerzand dat in eigendom is van Het Drents Landschap.

Op het Drouwenerzand zijn in het najaar van 2012 door een student en een vrijwilliger 295 jonge jeneverbessen gevonden, gekarteerd en op de foto gezet. Wij willen deze jonge planten volgen en de overleving en groei meten. Wie wil daarbij helpen?

Geïnteresseerden kunnen zich opgeven bij Marijke Drees: marijke.drees@kpnplanet.nl.

Laatste nieuws: Annie Vos FLORON Vrijwilliger van het Jaar 2013!

Ben Hoentjen

Bij het begin van de zeer geslaagde FLORONdag, op zaterdag 14 december jl., kreeg Annie Vos tot haar zichtbaar grote verrassing de oorkonde voor haar uitverkiezing als FLORON Vrijwilliger van het Jaar 2013 uit handen van FLORON-voorzitter Hans van Dord. En natuurlijk een warm applaus van rond 400 FLORON-medewerkers in de zaal.

Uitreiking van de FLORONvrijwilligersprijs aan Annie Vos. (foto: Baudewijn Odé)

Ze kreeg deze eervolle erkenning voor haar jarenlange enthousiaste en onvermoeibare inzet voor de Stengelloze sleutelbloem, 'haar' geelsterren en, sinds vorig jaar, ook voor het achterhalen van de herkomst van Parnassia, die in verschillende natuurontwikkelingsgebieden in Drenthe is opgedoken. Het herstelplan voor de Stengelloze sleutelbloem, waarvan ze ook in deze Nieuwsbrief verslag doet, zou zonder haar waakzame 'toezicht' op de drie resterende groeiplaatsen en waardevolle reeks jaarlijkse tellingen van aantal planten en bloemen vermoedelijk nooit van de grond gekomen zijn. Dankzij haar goede contacten met de bij het groenbeheer betrokken

medewerkers staan er ook komend voorjaar weer bordjes 'Niet maaien voor 15 mei' op verschillende brinken in Hondsrug-dorpen in de gemeente Aa en Hunze en straks vast ook in het Groningse Bellingwedde. Daarnaast heeft ze ook nog tijd en energie over om jaarlijks heel wat hokken te inventariseren! Kortom, deze uitverkiezing is meer dan verdiend en haar van harte gegund.

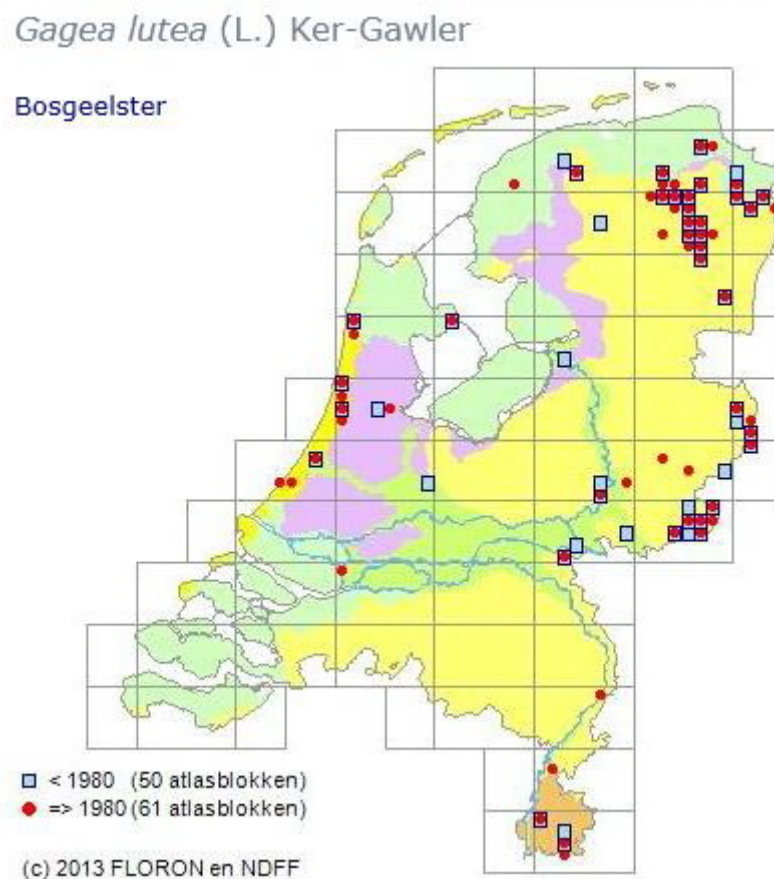
Annie, vast mede namens alle WFD-medewerkers, van harte gefeliciteerd!

Kijk voor een impressie van de jubileum FLORONdag op de geheel vernieuwde website van FLORON, www.FLORON.nl.

Bosgeelster op de Hondsrug

Annie Vos

De Bosgeelster is een vroege voorjaarsbloeier, die voornamelijk in het oosten van ons land voorkomt

Figuur 1: De verspreiding van Bosgeelster (*Gagea lutea*) in Nederland (Bron: www.verspreidingsatlas.nl)

De gele sterretjes van dit bolgewasje zijn van begin maart tot in april te vinden. Al voor de zomer zijn de op gras lijkende blaadjes verdwenen. De voornaamste groeiplaatsen liggen op de Hondsrug in Drenthe vanaf Emmen tot in de stad Groningen (zie figuur 2), in Oost-Groningen en Oost-Gelderland.

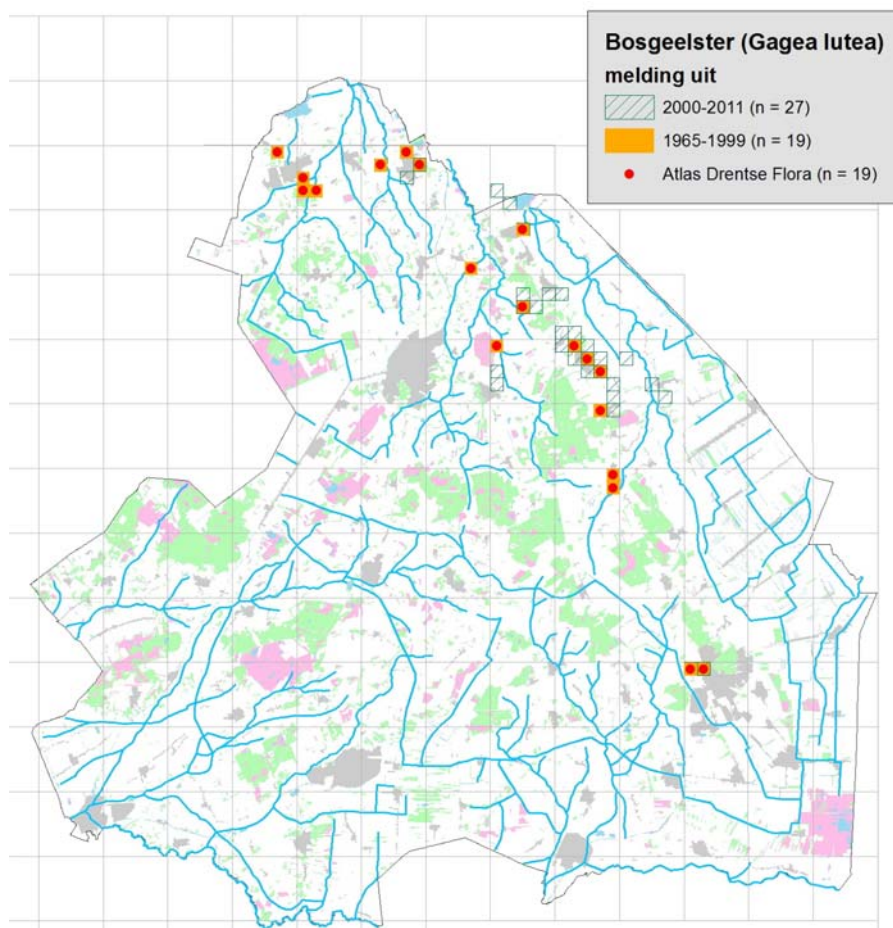
Hoewel haar voorkeur uitgaat naar een biotoop van droge, voedselrijke bossen groeit zij zowel op de Hondsrug als in Oost-Groningen vooral in en soms net buiten de dorpen. De Bosgeelster is

verder als stinzenplant in parken elders in Nederland te bewonderen. Zie: Atlas van de Drentse Flora, Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999, Schuyt & Co, Haarlem.

In de gemeente Aa & Hunze (provincie Drenthe) is men zich erg bewust van de zeldzaamheid van deze plant. In 2006 heeft een enthousiaste gemeenteambtenaar samen met een klein groepje vrijwillige floristen van de Werkgroep Florakartering Drenthe (WFD) de bosgeelsterren in Gieten en omgeving nauwkeurig in kaart gebracht. Groeiplaatsen van enkele duizenden bosgeelsterren, zowel vegetatief als bloeiend, zijn toen met GPS vastgelegd. Dat gebeurde in de volgende jaren ook in de dorpen Annen, Anloo, Eext, Gasselte en Gasselternijveen, die ook bij deze gemeente horen.

Omdat de gemeente de indruk had dat het aantal Bosgeelsterren was verminderd, besloot men die achteruitgang te stoppen door een 'bosgeelstervriendelijk' beheer.

Op groeiplekken die onder het groenbeheer van de gemeente vallen zoals bijvoorbeeld op de brinken en in de grasbermen worden in februari bordjes geplaatst met: 'Niet maaien tot 15 mei'. Ook plaatste de gemeente in een huis-aan-huisblad een bericht waarin de zeldzame Edelweiss in de Alpen werd vergeleken met de Bosgeelster op de Hondsrug. Een uniek visitekaartje!

Figuur 2: De verspreiding van Bosgeelster (*Gagea lutea*) in Drenthe.

De bewoners rondom de brinken en bermen krijgen elk jaar een brief van de gemeente met uitleg over de Bosgeelster als bijzondere soort voor de Hondsrug en de maatregelen om de achteruitgang te stoppen. In de brief wordt gevraagd mee te helpen de Bosgeelster te koesteren, bijvoorbeeld door niet te parkeren op groeiplaatsen om verdichting van de grond te voorkomen en door ze niet te maaien voordat de planten zijn uitgebloeid en vrucht gezet hebben.

En het helpt! Voorjaar 2013 ging het 'geelsterengroepje' weer op pad. Bij het bezoek van enkele groeiplekken kwamen bewoners meteen naar buiten om te vragen of we naar de 'sterretjes' keken. In een van de buitendorpen kwam een gealarmeerde bewoonster op me toe met de woorden: 'U graaft ze toch niet uit?' waarop ik zei: 'nee mevrouw, ik ben juist een beschermer!'

Nog steeds word ik elk jaar door de 'groenambtenaar' gemaild om nieuw ontdekte groeiplaatsen door te geven, die ik graag voor hen en uiteraard ook voor FLORON en de WFD vastleg.

Bosgeelster (*Gagea lutea*) in Eext. (foto: Annie Vos)

Excursies WFD in 2014

Nadere inlichtingen over de excursie en voor maken van afspraken over vervoer naar het vertrekpunt: Els Heijman (06 10418115/050 4092836) of Ben Hoentjen (06 40363682/050 4061990).

3 mei - Amerbos (SBB)

We starten met een bezoek aan het half open landschap rond het Amerdiep. In dit kleinschalige gebied met weilandjes en akkertjes, begrensd door mooie houtwallen en oude bosperceeltjes, gaan we op zoek naar typische voorjaarsplanten.

Verzamelen: 10.00 uur in Café de Amer, Amen 20, Amen, 0592 389271 b.g.g. 06 53912303.

7 juni - Reigersveen bij Wijster (Het Drentse Landschap)

Het Reigersveen werd door het Drentse Landschap in 2004 opnieuw als natuur ingericht. Door beweiding met Schotse hooglanders en aanvullend beheer van maaien en afvoeren ontwikkelen zich in dit voormalig landbouwgebied bloemrijke graslanden. Nu is het een gevarieerd landschap met poelen en vennen met verrassende soorten als Ondergedoken moerasscherm, Drijvende waterweegbree, Vlottende bies, Moerashertshooi en Draadgentiaan.

Verzamelen: 10.00 uur in Café-Slijterij E. Pot, Meester Haddersstraat 2, Wijster, 0593 562224.

5 juli - De Gewone braam bestaat niet: bramenexcursie in het Asserbos

Op deze excursie gaan we vooral kijken naar bramen. De Gewone braam bestaat in feite niet. Het is een verzamelnaam voor tientallen 'kleine soorten', waarvan sommige goed herkenbaar zijn maar

de meeste slechts door specialisten op naam kunnen worden gebracht. Eén van de meest karakteristieke en best herkenbare bramensoorten in Drenthe is de laag blijvende Rode grondbraam (*Rubus spregelii*) met opvallend donkerroze kroonbladen. Peter Venema zal ons tijdens de koffie in een korte inleiding de eerste beginselen van de bramenherkenning bij brengen en dan gaan we samen met hem in het Asserbos die prille kennis in de praktijk brengen.

Verzamelen: 10.00 uur in De Theeschenkerij kinderboerderij De Hofstede in het Asserbos, Bosrand 3, Assen, 0592 357717/06 10499983

Te bereiken vanaf de parkeerplaats naast De Smelt tegenover het Provinciehuis.

Voor routebeschrijving zie <http://www.stichtingdehofstede.nl/locatiesVrijetijd.asp>

9 augustus - terreinen Waterleidingmaatschappij Drenthe Gasselte

Het waterwingebied van de Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD) bestaat uit bos, heidegebied met plagplekken en bloemrijke graslanden. Het terrein is omsloten door percelen in eigendom van Het Drentse Landschap en Staatsbosbeheer. We zullen er onder meer soorten van droge heide en (heischrale) graslanden tegenkomen, waaronder Valkruid (helaas dan allang uitgebloeid), Grasklokje en Buntgras.

Verzamelen: 10.00 uur in Restaurant Pannenkoekboerderij 't Maotie', Kerkstraat 2c, Gasselte, 0599 564746

6 september - Bouwersveld-Koelingsveld (Het Drentse Landschap)

Te midden van een omgeving die rijk is aan bossen en natuurterreinen vormen het Bouwersveld en het Koelingsveld één natuurterrein. Door het gebied lopen weinig paden waardoor het nauwelijks ontsloten is voor het publiek. Er bevindt zich in het terrein een groot aantal vennetjes met soortenrijke plantengemeenschappen op de oevers. Hier zijn onder meer Veenbies, Blauwe zegge, Veenpluis en Knolrus aan te treffen.

Verzamelen: 10.00 uur in Restaurant Grenzeloos en Zo, Boijlerstraat 12, Doldersum (Dr.), 0521 387182 b.g.g. 06 19633606

Grensoverschrijdende excursie in 2014

FLORON organiseert in 2014 opnieuw een landelijke excursie waarbij verspreid over het land in het laatste weekend van mei gelijktijdig excursies plaatsvinden.

Drenthe en Groningen hebben besloten om deze Fête de la Nature-excursie samen te vieren.

Zondag 25 mei – Schildwolde

Gezamenlijke inventarisatie van de noordelijke FLORON districten 1, 2 en 5 (Groningen en Drenthe). Midden in het voormalig veengebied met de namen Sans Souci en 't Veen liggen op een zandrug de dorpen Slochteren, Schildwolde, Hellum en Siddeburen. Van enkele dorpshokken zijn geen of slechts enkele soorten bekend. Voorwaar een 'feestelijke' uitdaging om hier verandering in aan te brengen.

Verzamelen: om 9.30 uur in Schildwolde op de parkeerplaats voor de begraafplaats aan de Jufferweg (N865); tussen de afslag van de provinciale weg N865, afslag Schildwolde en de Juffertoren.

WFD-excursie 7 juli 2013 (foto: Els Heijman)

FLORONkampje Sellinger - 13, 14 en 15 juni 2014.

Annie Vos en Willem Stouthamer

Sellinger ligt in het fraaie zuidelijke deel van de streek Westerwolde in Oost-Groningen. Dit esdorpenlandschap doet 'Drents' aan met op de hoge zandruggen akkercomplexen waar langs de Ruiten-Aa stroomt, waarvan in de jaren 90 de meanders deels hersteld zijn.

Het gebied waardoor de Ruiten-Aa stroomt maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur, waardoor veel gronden verworven zijn door natuurbeschermingsorganisaties als Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Ook is er op bepaalde terreinen aan natuurbouw gedaan.

In de Sellinger bossen bevindt zich een boscomplex waarin nog een paar restanten zijn te vinden van het vroegere heidelandschap. Planten als Zevenster, Moerasvaren, Lavendelhei, Kleine veenbes en verschillende soorten Viltkruid staan vlak in de buurt van onze camping. Een beekdal, bossen, heiden en vennen, genoeg ingrediënten voor een uitstekend FLORONkamp.

Onze locatie wordt de eenvoudige SBB-camping naast het SBB-kantoor en –werkschuur aan de rand van de Sellinger bossen. Het wordt een zelfverzorgingskamp waar een ieder haar/zijn eigen potje kookt. In Sellinger is een goede supermarkt, een hotel/restaurant en B & B gelegenheid. De eerste inventarisatie begint op vrijdagmiddag om 13.00 uur. Topografische kaarten 1 : 25.000 13C Winschoten en 18A Ter Apel.

Opgave voor 1 mei 2014 (of inlichtingen): Annie Vos of Willem Stouthamer

WFD medewerkersbijeenkomst

zaterdag 22 februari 2014

“De Meent”, Stationsweg 159 in ZUIDLAREN

Graag nodigen we je uit voor de jaarlijkse medewerkersbijeenkomst

Programma:

Vanaf 9.30 staat de koffie klaar

- 10:00 Welkom door Joop Verburg, dagvoorzitter
- 10:05 Mededelingen van het bestuur: Ben Hoentjen
- 10:10 Bijzondere soorten 2013 en stand van zaken florameetnet: Ben Hoentjen
- 10:30 Natuurkwaliteit Drentse vennen opnieuw gemeten: Gertie Arts (Alterra)
- 11:00 Korte pauze
- 11:15 Het Nieuwe Strepen: daar werken wij (niet) aan mee!: Edwin Dijkhuis (FLORON)

11:45 – 13:00 Lunchpauze (voor iedereen is er soep/koffie/thee/melk)

Tijdens de pauze is er een doorlopende diapresentatie over bijzondere vondsten en de WFD excursies in 2013 (gemaakt door Willem Braam)

- 13:00 Kleine tijd, achteruitgang in cascade: Eddy Weeda
- 13:45 Plantengallen: Jojanneke Bijkerk
- 14:15 15 jaar korstmossenmonitoring op hunebedden: Laurens Sparrius
- 14:45 Test je florakennis: Willem Braam/Joop Verburg
- 15:15 Sluiting door Joop Verburg

Graag opgeven!

Om ervoor te zorgen dat we voor iedereen voldoende soep/koffie/thee etc. in huis halen willen we je verzoeken om je voor 16 februari 2014 op te geven. Bij voorkeur per e-mail BerElsHeijman@hetnet.nl, eventueel telefonisch 050-4092836. Ook voor vragen over vervoer kun je hier terecht.